

ПЪРВА ЧАСТ

СНИМКА ОТ ПТИЧИ ПОГЛЕД

Докато Стефанов гледаше телевизия, разположен господарски на дивана, Кремъл падна.

Падна не заради грешки на руското държавно ръководство, което е безгрешно. А поради несръчността на Гинка, жена му, която бършеше прах от рафтовете на бюфета в хола.

Настолният часовник, макет на Кремъл, изработен от червеникав метал, тупна от рафта точно върху пантофа ѝ:

– Ох! – извика Гинка. – Пръстът ми!...

Тя сви ударения крак и закуцука на здравия, кривейки се като патица.

„И фигурата ѝ патешка – помисли си Стефанов, като я погледна – късокрака и масивна в задницата, – и акълът ѝ патешки – хич го няма!“

– Счупи ли го? – стана енергично от дивана, доста пъргаво за стоте си килограма. Енергично се и наведе, въпреки възглавницата на корема, която обикновено му пречеше да си връзва обувките.

Часовникът изобщо не бе пострадал, бе изработен яко и по руски – направо „сделан“ от твърд метал, способен да издържи бомбено нападение. Механизмът продължаваше да цъка и да отчита московското време, един час напред от нашето, времето, по което Стефан Стефанов се бе ръководил цял живот като русофил и руски възпитаник. Като всеки механизъм с марката „сделано“ и този имаше своя характерна особеност. Особено то при Кремълския часовник беше, че на всеки час изоставаше

с пет минути. Но домакинът бе свикнал с това и щом го погледнеше за точно време, винаги прибавяше наум пет, десет или петнайсет минути. Така бе винаги в час с московското време.

– Що не внимаваш! Ще изпочупиш експонатите!

Той погледна с любов към Кремъл.

– Наполеон не можа да го разруши, Хитлер не можа, Горбачов и той не успя, ама ти ще го потрошиш!

И като влезе в ролята на началник, какъвто си бе до момента на пенсионирането си, той издаде заповед:

– Считано от днес ти се забранява да бършеш праха от музейната сбирка! Заповедта е окончателна и не подлежи на обжалване! Свободна си!

Съпругата Гинка го погледна виновно, обърна се кръгом и се оттегли от хола, накуцвайки:

– Нищо ти няма! – рече той зад гърба ѝ. – Пръстът ще се оправи, ами ако счупим Кремъл?... Тогава какво?

Стефанов погали нежно любимия предмет, избърса го с ръкав и го постави на мястото му сред експонатите на музейната сбирка. Сбирката включваше още оригинален тулски самовар, плюшено мече Миша, символ на Московската олимпиада от 1980-а, паметниче на работник с чук и девойка със сърп, умалени фигурки на известната композиция „Рабочий и колхозница“, емблема на „Мосфилм“. Сред експонатите имаше и кукла матрьошка, побрала в себе си още шест по-малки куклички, герб на бившия СССР, изработен от пластмаса и с надпис „Союз нерушимый...“, както и истинска хоккейна шайба от черна гума. Тази шайба му бе скъп спомен от полковник Михайлов, Вячеслав Иванович, негов лектор в Академията, и с нея се беше играл историческия мач между ЦСКА – Москва и „Трактор“ – Челябинск, завършил 7:4 за армейците. Тогава, през далечната 1982 г., заедно с полковника гледаха този мач на ледената пързалка „Лужники“. След мача двамата влязоха в съблекалнята на ЦСКА, (полковникът можеше да влиза навсякъде) и поздравиха червения голмайстор Сергей Макаров. „Като моя pistolет „Макаров“ е – похвали го Михайлов пред

българския си възпитаник – стреля безгрешно!“. А Макаров, хокеистът, не pistolетът, им подари шайбата, с която бе нанизал три гола във вратата на „тракторите“ от Челябинск.

До шайбата, върху тънка, стоманена спица, стърчеше и макетче на орбиталния комплекс „Мир“ – Космическата станция, в която космонавтът Муса Манаров прекара 365 денонощия и 23 часа, цяла високосна година в открития Космос – един рекорд, който американците и да се спукат, няма да подобрят въпреки техните космически совалки и станции „Вояджър“, които изстрелват към Марс. Къде ще може да се мери американец с подвига на съветския човек – американецът прави всичко за пари, а руснакът – само за едната Идея!

Щом се сети за Идеята, Стефанов машинално докосна двата бюста, допълващи експозицията – бюстове на велики личности, обърнали хода на световната история. Ръката му, здрава ръка на началник, погали голата глава на единия бюст – тръгна от умното чело и се спря върху темето на Ленин, Владимир Илич, вожда на международния пролетариат. После пипна с преклонение и другия – бюста с мустаци и силна ръка, човекът който спря Хитлер под Москва и после го гони чак до леговището му в Берлин...

– Ех, Йосиф Висарионович... – изпъшка Стефанов. – Как липсва сега вашата силна ръка!

Само такава ръка можеше да сложи ред в днешния световен и български хаос!

Мобилният му телефон върху холната масичка иззвъня с мелодията на „Катюша“ – „Расцветали яблони и груши“...

Върху екранчето се изписа „Вася“.

Русенецът Васил Василев беше газовик, негов набор, с когото живяха заедно два семестъра в общежитието на Московската академия за ръководни кадри. След като завършиха едногодишния курс, с получените червени дипломи заеха ръководни постове в България, а сега, вече пенсионери, и двамата членуваха в българо-руско дружество за приятелство. Веднъж месечно пътуваха до София за мероприятия. По традиция меро-

приятията започваха в салона с доклад, а завършваха в клубния ресторант с водка и котлет по московски, сред спомени и звън на балалайки.

– Скажи, Вася! – обърна се той фамилиарно към своя друг, както русофил към русофила.

– Стъпа, един товарищ ще ти се обади! Има инвестиционни намерения в твоята губерния... Човек из наших, окажи му съдействие! Понимаш?

– Понимаю!

Възпитаниците на академията за ръководни кадри се разбираха с малко българо-руски думи. За тях важни бяха не думите, а делата.

* * *

На делата за развода Мартин Маринов не се яви, представляваше го адвокатът му. Остави на бившата си жена цялото семейно имущество – и апартамента, и колата. При нея остана и дъщеря му, тогава ученичка в гимназията, а сега студентка по специалността Европеистика, каквото и да означава това.

Щом скъса с брака си, той скъса и с големия град. Преди четири години се засели в Ново Плодородно, където по обява купи едноетажна къща с три стаи и два декара двор. Къщата му беше връстница – около петдесетгодишна. Стегна я, пренареди керемидите на покрива, освежи мазилката отвън и вътре и се нанесе с малкото си багаж. Така стана селянин.

А до този момент Мартин Маринов си беше градски човек и по професия журналист. Имаше и диплома за журналист от Софийския университет, макар че никъде по редакциите не му поискаха тая диплома. Беше започнал работа още като студент в културния отдел на младежкия вестник, където пишеше дописки за художествени изложби и театрални премиери, за новоизлезли книги и филми. Имаше свежо перо и чувство за хумор, та текстовете му се отличаваха сред останалите дописки, изсушени от партийна сухота. Ръководство-

то на вестника забеляза таланта му и му предложиха да стане партиен член. Това щеше да му отвори възможност за бърза кариера – на първо време завеждащ отдел, а след година-две и зам.-главен. Но Мартин дълбоко в себе си ненавиждаше партийците и тяхната двуличност – да говорят едно по пленуми и конгреси, а да вършат съвсем друго. Той искаше не да е партиец, а да е свободен човек като връстниците си от запада. На неговите години те имаха възможност да обикалят света, да се обличат, както си искат, да слушат музиката, която им харесва, да четат всякакви книги, а не само томовете на марксизма-ленинизма. За да остане честен пред себе си, отклони поканата за членство в БКП с идиотска усмивка: „Абе, аз съм несериозен... Партията има нужда от сериозни членове... Не се чувствам достоен!“... Отказът му навлече неприятности – главният редактор взе да му сваля материалите, а партийният секретар почна да го привиква често в кабинета си и да го подпитва дали наистина одобрява партийните решения. Веднъж на общо редакционно събрание лектор от районния комитет им изнесе доклад за успехите в икономиката. Когато дадоха думата за въпроси, Мартин вдигна ръка и сериозно попита:

– Вярно ли е, че металургичният гигант „Кремиковци“, рожба на българо-съветската дружба, преработва коприва, събирана от пионери?

– Как? Защо? – не разбра лекторът.

– Защото в копривата има повече желязо, отколкото в кремиковската желязна руда...

Присъстващите му колеги се усмихнаха скрито в шепите си, а един час по късно Мартин получи заповед за уволнение.

След тая заповед вратите на редакциите се затвориха за журналиста Маринов. По това време той се запозна с „неформали“ и се записа в „Екогласност“ – организация, нерегистрирана от съда, в която членуваха млади защитници на природата. Защитата на природата беше само повод за сбирките по апартаменти и частни квартири, иначе там се говореше против Живковия социа-

лизъм. Всеки път на сбирките Мартин разказваше политическите вицове, без да му пука.

Това не можеше да остане скрито от дългите уши на службите и той бе привикан с призовка да се яви в някакво учреждение, на което имаше табелка: „Комитет по стандартизация“. Зад тая табелка действаха стандартно органите на ДС. Следовател, който се представи с името Герасимов, от вратата обвини Мартин в нелегална дейност и му прочете някакъв член от наказателния кодекс, според който го чакат двайсет години затвор за разказване на вицове...

– Мога да те спася – му рече Герасимов с подкупващ тон, – но ми ставаш секретен сътрудник! Ще докладваш какво си говорите на срещите на „Екогласност“!

Беше времето на Горбачовата перестройка, затова Мартин не се стресна от тона на следователя. Напротив, дори му стана смешно и пак се ухили като идиот:

– Таен агент? Като Бретшнаyder от „Швейк“? Не ставам... Не мога да пазя тайни, ще раздрънкам навсякъде, че съм таен агент и веднага ще стана явен!

Това вбеси Герасимов и той му кресна:

– Ей, журналиста, ще те пратя на село да пасеш патките!

...Близо четвърт век след тоя разговор журналистът Мартин Маринов беше на село, но не пасеше патките, а коза.

Козата си пасеше и без него. Беше бяло млекодайно животно, кротко и по-възпитано от местните хора. Нямаше склонност към далавера, не слушаше чалга и пиеше само вода. Докато съселяните постоянно му даваха акъл, козата му даваше мляко. И не му искаше пари назаем. Затова Мартин я имаше за вярна приятелка и я наричаше Вяра – единствената вяра в доброто, която му беше останала.

Той постла върху тревата гумената си мушам, излегна се по корем и извади от торбата си книга. На корицата ѝ, горе вляво се белееше кръгче – знакът на селската библиотека.

Селската библиотека бе преградена с талашит – книгите бяха в задната част на помещението, а в предната се помещаваше смесен магазин. В магазина се смесваха вафли, сирене и два вида колбас, заедно с пластмасови легени и кофи, пирони и електрически крушки.

Сред тая смес от стоки за ежедневна и неежедневна употреба се открояваше дребната изящна фигурка на магазинерката библиотекарка Сия. Фигурка, сякаш изработена от порцелан, с красиво лице, също порцеланово бледо. Една жена на 33 и на тази възраст останала без мъж. От близо година тя ходеше в черно – не можеше да прежали съпруга си Иван. Една сутрин той тръгна към града за стока и повече не се върна. На остър завой с бясна скорост го бе срещнал челно джип „Хамър“. Екип на гражданска защита близо два часа бе вадил тялото изпод ламарините на смазания опел.

Шофьорът на хамъра се отърва и без драскотина, и без присъда. Оказа се Дима Бичевский, борец, получил българско гражданство с предимство, за да разнася спортната слава на България. На някакво първенство се бе преборил за златен медал и в негова чест бе изсвирена „Мила родино“. Новата му родина сигурно му беше много мила, че само щом чу химна, по лицето на бореца потекоха сълзи. Тия сълзи разчувстваха цяла България и след състезанието шампионът бе отрупан с почести – лично президентът му връчи висок държавен орден. А пък банкери му връчиха ключовете на черния брониран джип. Джипът, с който преди година шампионът смачка Иван от село Ново Плодородно.

А в момента якият Бичевский мачкаше турчин на тепиха и това се предаваше по телевизията, директно от далечна Япония.

– Браво на нашето момче! – викаше коментаторът. – Истински руски богатыр, който се бори като български лъв!

Това прозвуча достатъчно обърквашо, та коментаторът продължи да уточнява мисълта си, докато съвсем се забърка:

– Както руските богатири се бореха заедно с българските опълченци срещу турския поробител, така и Бичевский, този храбър руски българин пречупи волята на турския състезател!

Звукът на телевизора гърмеше радостно, а по бялото лице на зачернената Сия се стичаха две сълзи.

– Изплака си очите, Сийо! – каза баба Райна и смени канала с дистанционното.

От залата в Япония се пренесоха в турски сериал.

– Повтарят го, снощи го гледах – уточни баба Райна, зяпнала в екрана. – Айше, и тя като теб – вдовица... Мъжът ѝ го убиха заради наркотици. Ама тя бързо го прежали. Ербап жена! Няма да плаче цяла година като теб...

Баба Райна отпи от кафето. Всяка сутрин тя присядаше в смесения магазин на кафе и приказка. Преди време тук се събираха и други жени от селото, но напоследък се изпогубиха – една по една се пръснаха по гурбет. Коя да бере маслини в Гърция, коя за портокали в Испания. Имаше и такива, дето се уредиха да гледат болни евростарци по чужди земи, а на мъжете си пращаха по някое евро – да се гледат сами... С тия европомощи мъжете се заседяваха в кръчмата, а в магазина се отбиваха набързо – само за хляб и салам.

– Дай един хляб и ми резни двеста от хамбургския... – рече бабата, без да изпуска действието на турския сериал. – Пиши го на тефтера!

Без да изпуска носната си кърпичка, с която постоянно бършеше зачервените си очи, магазинерката Сия отрязва от колбаса, претегли го и вписа данните в тетрадката. Тази тетрадка пазеше вересиите на Ново Плодородно – хората тук се разплащаха веднъж месечно, когато получат пенсии или евротранш от роднините си гурбетчи.

Турската серия свърши, тръгнаха надписите и баба Райна смени канала. На екрана се появи отново спортната зала в далечна Япония, където на стълбичката на победителите бе Дима

Бичевский, за да окичи косматите си гърди с поредния медал. Лицето му цъфна в едър план – къса пострижка, ниско биче чело, широки скули. Уши, сплескани като сръбски плескавици, очи – дръпнати по азиатски.

Тия очи погледнаха нагло Сия в съдебната зала на делото. Направо, без съболезнования и без извинения, Бичевский предложи десет хиляди евро на ръка. Толкова бе преценил, че струва животът на Иван – някакъв си нисш селянин от някакво си Ново Плодородно.

Сия отказа парите, тя искаше правосъдие и справедливо наказание за убиеца. Говореше се, че е карал с превишена скорост и с над два промила.

– Не, мила, остави промила! – усмихна се тъжно адвокатът ѝ. – Бичевский с пръст не можем го пипна, пробата му е чиста като сълза...

– Е, как? – не разбра Сия. – Нали е пил?...

За катастрофата бе писано във вестниците, че борецът е седнал зад волана след цяла нощ запой.

– Остави вестниците! – поклати глава нейният защитник. – Съдът не гледа вестници, а показания. Свидетели твърдят, че като елитен спортист въобще не близва алкохол. Има и отрицателна проба, подписана от две медицински лица. А пък вещи лица заключават, че мъжът ти е виновен – навлязал е с опела си в неговата половина...

– Ама значи той... – чак тогава се усети Сия. – Ще отърве затвора?...

– Най-много да му дадат условно – уточни адвокатът, професионално, без емоции. – Той е национален герой. Герой за тепиха, не за затвора...

И като човек, печен в българските дела и документи, нейният защитник я придума да приеме сумата – заради Алекс, сина ѝ. И да забрави. Заради сина си, ученик в девети клас на езиковата гимназия в близкия град, Сия взе парите.

Но вече година не можеше да забрави – нито мъжа си, нито неговия убиец. Дето сега слушаше националния химн, стъпил на шампионската стълбичка.

Заради награждаването на шампиона даже телевизията забави обедната си емисия новини.

– Ох, и аз се забавих! – усети се баба Райна. – Стана време да вадя моя удавник от „Темза“!

* * *

„Темза“ беше селската кръчма, която преди време се наричаше „Слива“. Някога сливата бе традиционно насаждение за Ново Плодородно. Още бяха живи старците, дето помнеха, че преди Девети местната кооперация е произвеждала хиляди литри сливовица и ги продавала из Европа. После бе дошло текезесето, което реши, че районът не е подходящ за сливи, а за ябълки – изкорени част от старите дървета и засади ябълкови градини. По-късно дойде ново изкореняване, този път до дупка – то бе по повеля от Москва. Тогава съветският лидер Горбачов заедно с перестройката обяви война и на алкохолизма сред руското население. За да не останат по-назад, и българските партийци се включиха в тая борба. С партиен декрет бяха опустошени останалите сливови градини в Ново Плодородно.

Така от сливовата слава на района остана само името на селската кръчма. Тя беше стара хамбареста къща до реката. След промените кръчмарят Дичо я получи като реституция, бе принадлежала на дядо му. Получи я, стегна я и я разработи. За разработването помогнаха най-много местните хора, които в годините на социализма бяха загубили интерес към работата, но не и към алкохола. От много декрети срещу алкохолизма те здраво се бяха пропили.

И вместо да си губят времето по ниви, градини и ливади, селяните от Ново Плодородно предпочитаха да го прекарват смислено – на маса с чаша. В чашата кръчмарят Дичо сипваше